

מדור הבחינות

מינהל הסטודנטים

אוניברסיטת בר-אילן

מספר סידורי 1428756

מס' מח': 7
 שנת: תשע"ד סמסטר: 2 מועד: 3 מטלה: 1
 קורס: 01 503 99 הורים זילדים במשפט העברי

המחברת נבדקה ביום: 08/12/14

הציון: 100

חתימת המרצה: *[Signature]*

מס' סידורי _____ מתוך _____ מחברות

הוראות לנבחן

1. עליך להבחן בחדר בו הנך רשום.
2. הנח ליד המשגיח בבחינה את כל חפצייך האישיים כגון: תיקים, ספרים, מתברות, מכשירים סלולריים, קלמרים וכו'. השימוש במחשב בידי אסור.
3. אסור להחזיק בהישג יד חומר הקשור לבחינה/לקורס אלא אם הותר הדבר בכתב על ידי המרצה ורק בהתאם למותר.
4. מסור למשגיח/ה על הבחינה תעודת זהות וכרטיס נבחן חתום ותקף לסמסטר בו מתקיימת הבחינה.
5. **היציאה לשירותים במהלך הבחינה בהתאם להנחיות המשגיח/ה.** נשים בהריון ונבכנים באישור מתאים רשאים לבקש מהמשגיח/ה לצאת. היציאה בליווי המשגיח/ה ובהתאם לנוהלי האוניברסיטה.
6. נבחן היוצא ללא רשות מכל סיבה שהיא מחברתו תפסל ותועבר לועדת משמעת.
7. יש להישמע להוראות המשגיח/ה. אין לעזוב את חדר הבחינה ללא קבלת רשות. חל איסור מוחלט לפנות לנבכנים אחרים בכל עניין ודבר. **בכל עניין פנה למשגיח/ה.**
8. בתחילת הבחינה מלא את פרטיך האישיים ע"ג המחברת. תלמיד שקיבל לידיו שאלון ואין ברצונו להיבחן, חייב להמתין 1/2 שעה בכיתה מתחילת

9. קריאת השאלון מותרת רק לאחר קבלת רשות המשגיח/ה.
10. יש לכתוב את התשובות בדיו, בכתב ברור ונקי על **עמוד אחד של כל דף**. אין לכתוב בשוליים, הכותב טיוטה יקדיש לה את הצד הימני של המחברת ואת ההעתקה הנקיה יכתוב בצד השמאלי. את הטיוטה יש למחוק בהעברת קו. אסור לתלוש דפים מן המחברת.
11. נבחן שעבר עברת משמעת ו/או אי ציות להוראות הכתובות והנחיות המשגיח/ה יועמד לדין משמעת.
12. משך זמן הבחינה מצויין בראש השאלון. עם הודעת המשגיח/ה כי תם הזמן, על הנבחן להפסיק את הבחינה, למסור את המחברת עם השאלון ולצאת מאולם הבחינה. מחברת שלא נמסרה בתום ההודעה לא תיבדק.
13. אחזקת מכשיר טלפון סלולרי (אפילו סגור) ברשות הנבחן, מביאה לפסילה מיידית של הקורס.

28/3/14

ועדת המשמעת מזהירה!

נבחן שיימצאו ברשותו חומרי עזר

אסורים או ייתפס בהעתקה,

ייענש בחומרה עד כדי

הרחקתו מהאוניברסיטה.

שנה"ל 27 סמסטר 2 מועד 2

מס' קורס 99-503-01

מחלקה מסלול תאריך _____

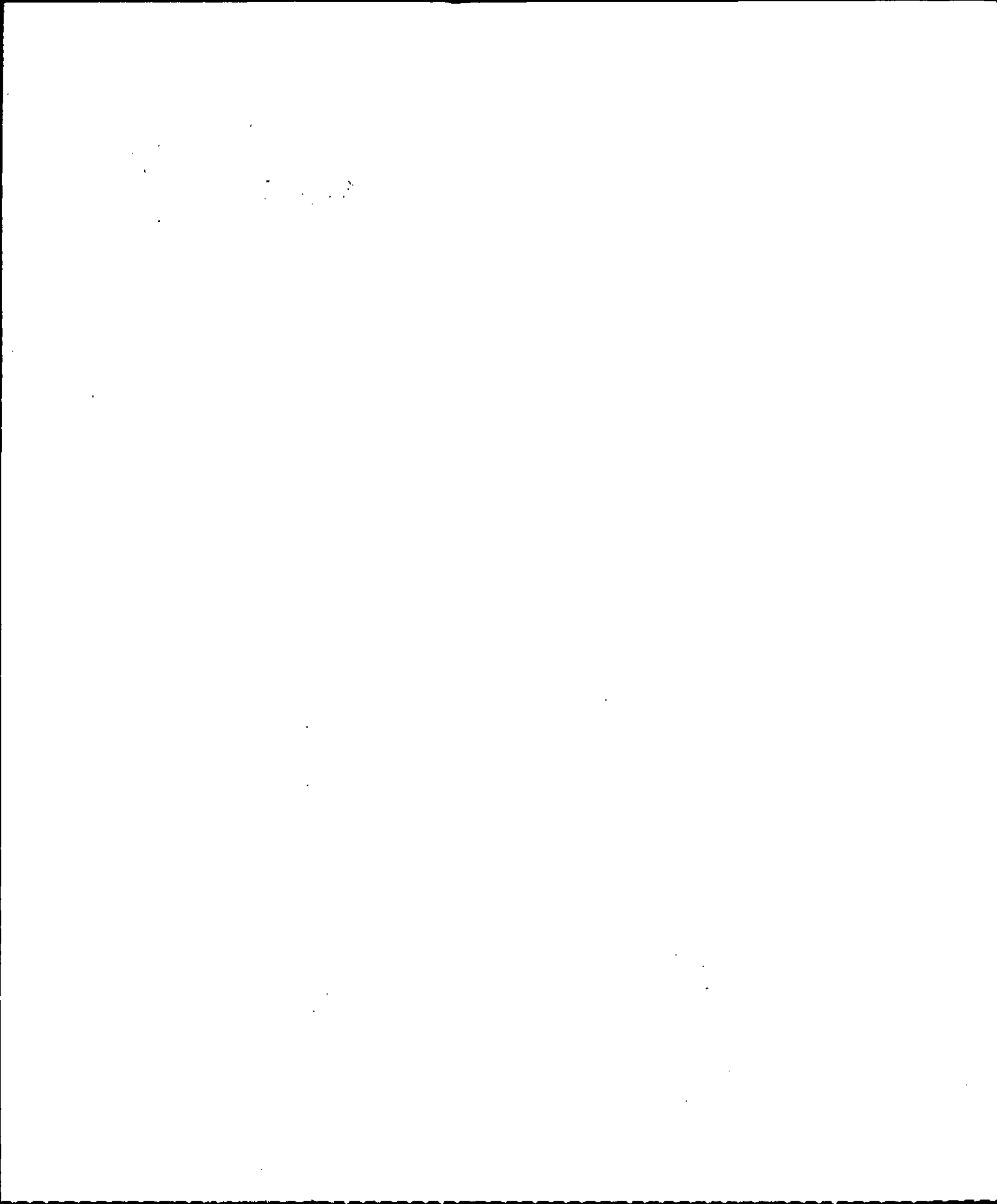
המרצה קרן נאמה 60

מבחן חלק (אם הבחינה בשני חלקים) 01/12/2014

הוראות לנבחן בנושא סריקה:

אין לכתוב במחברת בעפרון. יש לכתוב בעט בצבע כחול כהה או שחור בלבד. אין להשתמש בנוזל מחיקה (טיפקס). אין לכתוב בשוליים משני צידי הדף. מחברת בכתב מרושל משפיעה על תוצאות הסריקה.

שם לבל! השוליים יחתכו לפני הסריקה. לכן, חל איסור מוחלט

50

1 א ישנה גמרא בתלמוד הבבלי (יבמות) שמחייבת דין אבחה – הוה אומר שעל אשה שהתגרשה או התאלמנה יש להמתין שלושה חודשים עד שתתחתן עם איש חדש, וזאת ע"מ שבמידה והיא תהיה בהריון – יהיה ברור האם האב הוא האיש הראשון או השני. רש"י במקום אומר שהשכינה שורה על עם ישראל כאשר הייחוס ברור. מצב של ערבוביה איננו טוב. כמו כן – ישנן נפקויות משפטיות לזהותו של האב: למשל חובת מזונות, ירושה, איסור בקרובותיו וכדו'. מכאן רואים את **חשיבות הייחוס**.

בעניין תרומת זרע – ישנה מחלוקת האם דרך הפריה זו מנתקת את הייחוס, וכאילו אין אב, או שהולד עדיין מתייחס לבעל הזרע.

ישנה גמרא שדנה על בתולה שהתעברה באמבטי – האם היא יכולה להינשא לכהן גדול (שאסור בבעולה). רואים שהגמי ידעה על מציאות כזו של הפריה. המהרש"ל מביא אגדה בדבר בתו של ירמיהו שהתעברה באמבטי מזרעו של אביה, ולבן קראו בן זרע, ושינה לבן סירא. מקורות אלו מראים בפשטות שאין יחוס בין בעל הזרע לולד, ולכן זו סיבה לאסור דרך הפריה זו. אם הולד נחשב זרעו של בעל הזרע – הרי שאם אשה נשואה מתעברת מתרומת זרע יש כאן **ממזרות**. כמו כן יש כאן חשש של **איסור שפיכת זרע לבטלה**. וכן אין הדבר מתיישב עם **השאיפה לקדושת המחנה** (הזרע יכול להגיע מכל מיני מקומות...). וכן יש חשש לדור השני – מאחר שבד"כ לא ידוע מיהו תורם הזרע יש חשש שהולד יינשא בקרובותיו.

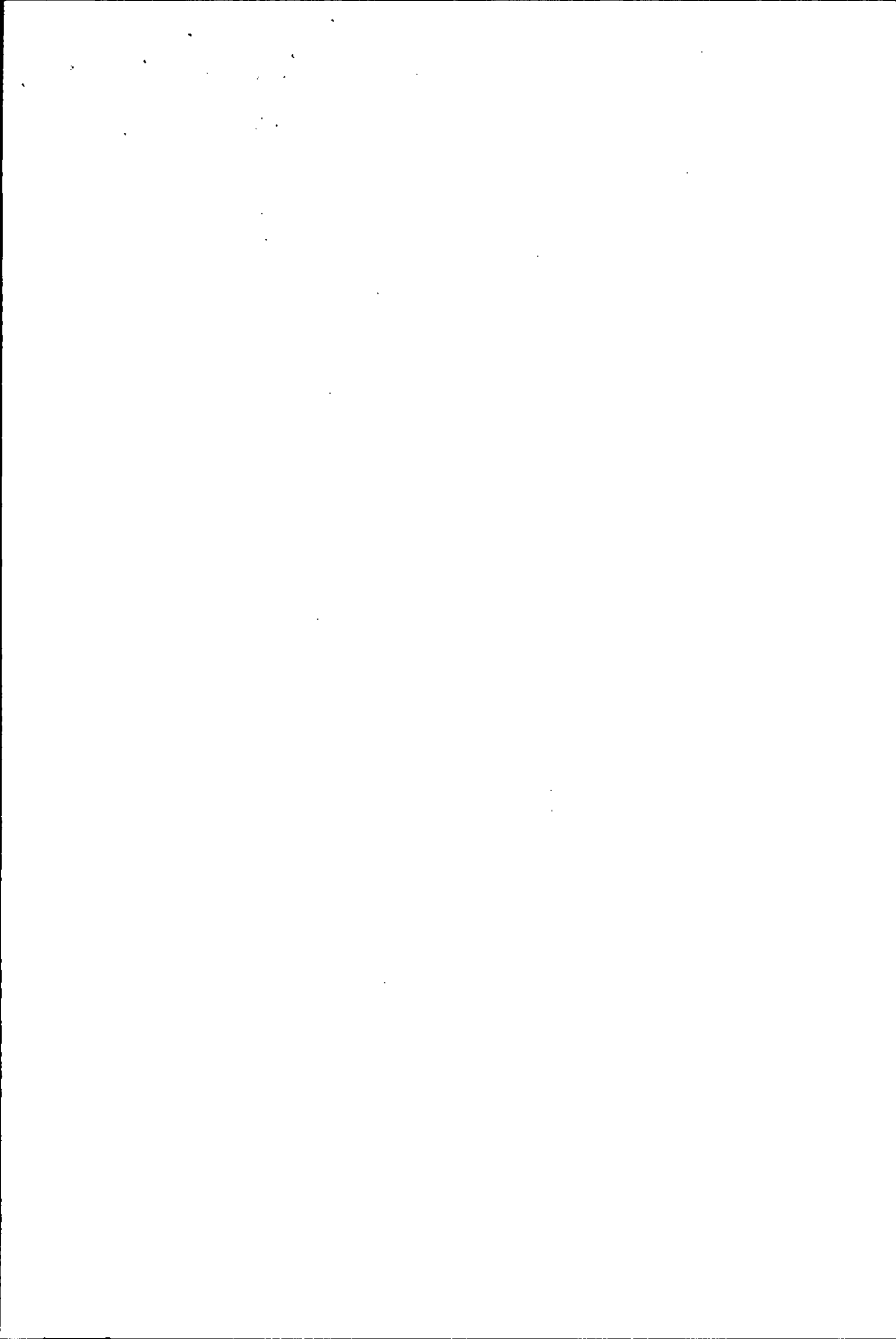
הרב בצמ"ח עוזיאל החמיר בעניין תרומת זרע (למרות שכאשר דן בדבר – בחלק מהסוגיות דלעיל, למשל בעניין איסור ז"ל, הוא נטה להקל), בשל בעיית הייחוס. ופסק שאין ייחוס למי שנולד בתהליך שכזה, ואין מי שחייב במזונותיו וכו', ע"מ להרתיע. בעל היציץ אליעזר החמיר אף הוא, גם בשל חוסר אמון במערכת הרפואית שתקפיד על ההלכה. (הרב זילברשטיין הכניס שיקול רוחני – אמר שאם המטרה היא לעשות רצון ה', אזי אין צורך לעבור תהליך הפריה, ואפשר לעבוד את ה' בדרכים אחרות. אך אם הרצון הוא בשל צורך אנושי הרי שהדבר מותר). הרב נבנצאל ביאר שאין חשש להוצאת ש"י לבטלה שכן מטרת העניין היא הפריית הביצית, והדבר מותר.

ב השאלה למי נייחס את האמהות בהפריה ח"ג קשורה לשאלה באיזה שלב נקבעת האמהות. **שיטה ראשונה**: האמא היא בעלת הביצית. ראיות: גמי בתלמוד הבבלי – שלושה שותפין באדם – אביו אמו והקב"ה, ומפורט מה כל אחד מהשותפים 'טרם' לאדם; אביו לובן ועצמות וכו' ואמו אודם, עור ובשר וכו'. הרי שהאמא היא זו שהורישה את הגנים = בעלת הביצית. וכן משמע מן הזוהר, שיש חובת כיבוד הורים בשל הגנים שהם העניקו. מקור נוסף הוא הגמי שמספרת על רבי ואנטונינוס, כאשר בסופו של דבר רבי השתכנע שהנשמה ניתנת בשעת פקידה (שעת הפריית הביצית) ולא רק בשעת יצירה (כשמתחיל להיות לעובר צורת אדם), כפי שחשב בתחילה. ובשעת הפקידה האמא הרלוונטית בתהליך ההפריה היא בעלת הביצית. זו דעת הרב עובדיה, הרב אריאל, והרב עמר (פסיקת הרב עמר שינתה את שהיה נהוג לפני, ומשמעות הדבר שבמידה והביצית הגיעה מנוכרית – הנולד חייב בגיור) ועוד רבנים.

שיטה שניה: האמא היא נושאת ההריון. ראיות: ישנה גמרא שאומרת שרק לאחר 40 יום משעת הפקידה – הולד נחשב ולד. רש"י אומר – בציר מהכא מיא בעלמא הוא (פחות מ-40 יום הוא נחשב כמים). זו שיטת הרב ישראל, שהיום ה-40 הוא הקובע.

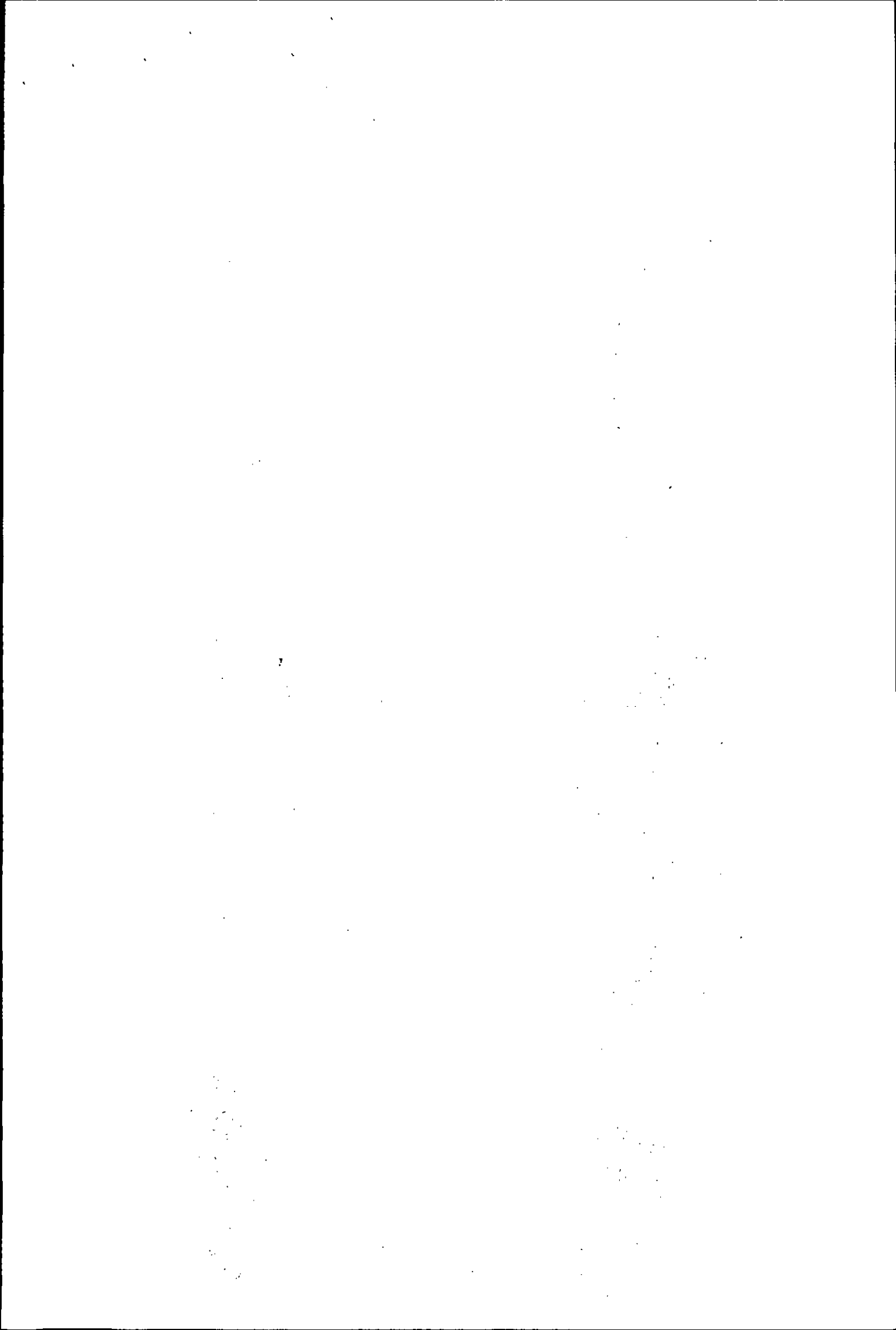
המדרש על התחלפות יוסף ודינה, כמפורט בסעיף הבא, משמיע שזמן הלידה הוא הקובע. וכן משמע מן פסק השו"ע בעניין לידת תאומים, אשר הורתם היתה שלא בקדושה (כלומר, שאמם הייתה אז נוכרית) ולידתם בקדושה (=במהלך ההריון האמא התגיירה). השו"ע פוסק שהם נחשבים אחים אחד של השני לעניין איסור אשת אחיו. דן מכאן הרב יהושע בן מאיר – הרי גר שנתגייר כקטן שנולד. ואם כן כביכול זו שהולידה אותם היא אשה אחרת מזו שהרתה אותם, ובכל זאת הם נחשבים אחים – הרי שמה שקובע את האמהות זו שעת הלידה. זו שיטת הרב אלישיב ועוד הרבה פוסקים.

שיטה שלישית: אף אחת מן הנשים איננה האמא. זו שיטת הרב אליעזר וולדנברג (בעל היציץ אליעזר). שיטתו היא שהזמן הקובע הוא עת ההפריה – וזו נעשתה במעבדה, ללא נוכחות שום אמא. (נראה שחזר בו לאהר מכן מכך).

שיטה רביעית: שתיהן אמהות. פרופ' זאב לב במאמר בנושא הביא ממרחק לחמו, ודימה את הדבר לשיבולת העומר, שהייתה גם לפני העומר וגם לאחריו, ודנים אותה ע"פ שני הזמנים. כך גם בנידון דיין יש להחמיר. וכן כתב הגרז"נ גולדברג, להחמיר כלפי שתי הנשים, שכן מספיקה דעת מיעוט בעניינים חמורים שכאלה (איסורי עריות וממזרות וכשרות) כדי שנרצה להחמיר.

ג. כאמור, המקור תומך בשיטה השניה דלעיל – ששעת הלידה היא זו שקובעת את האמהות. שכן האמא של יוסף היא רחל, ולא לאה (אם מה שהיה קובע זהו רגע ההתעברות, או היום ה-40 – הרי שלא לאה לא הועילה בתפילתה, שכן היא, לאה, הייתה נותרת האמא של יוסף למרות ההתחלפות...). במציאות המוכרת לנו נושאת ההריון היא גם היולדת (שכן אין דרך לא-ניסית אחרת להוציא את העובר), ולכן כרכנו את שיטת הרב ישראלי שדיבר על היום ה-40 ואת השיטה שמדברת על רגע הלידה, כי בדי"כ מדובר באותה אשה. אך במדרש זה יש חילוק בין נשיאת ההריון ובין הלידה – ומשתמע ממנו שרגע הלידה הוא הקובע, והיולדת היא היא האמא.

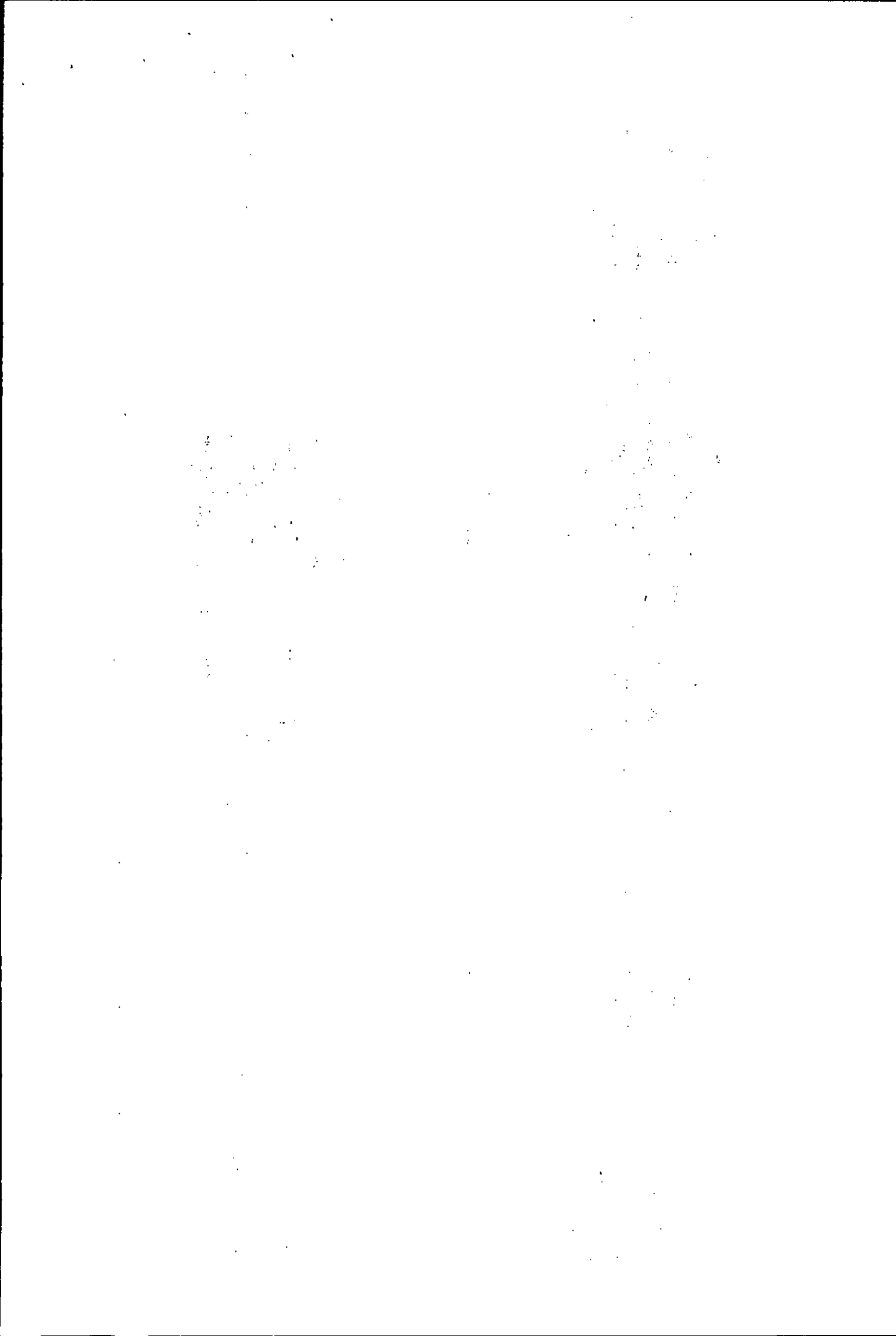

3 א. בעלי הגישה המחייבת לנקוט בעונשים גופניים יפרשו את הפסוק הזה כפשוטו – שבט הנו מקל, ומי שנמנע מלהכות את בנו אינו מטיב עם בנו, אלא להפך. ישנה גמרא בתלמוד הבבלי במסכת מכות – שם כתוב שזו מצווה להכות את הבן: הרב דסלר חלק בהריפות על החוקרים המודרניים שסברו שכיום אין להכות. הוא הביא בשם בן דודו הרב זיסל שגם אם הילד מתנהג כראוי – יש למצוא אמתלאות מדוע להכותו. סברת השיטה הזו היא שיש בכל ילד כוחות שליליים, שיש צורך באיזון רמה של מכות על מנת שהיא תצא ממנו. הרב דסלר דגל בשימור ההיררכיה הברורה בתוך המשפחה. מאידך, בעלי הגישה השוללת סוברים שאסור להכות את הילדים. הם יסבירו בפסוק הנזכר שבט אין פירושו כאן מקל, אלא מרות ושלטון (כמו בפסוק "לא יסור שבט מיהודה"), אך אין הכוונה שיש חובה ממש להכות כפשוטו (כפי שהסביר ד"ר בני שמואל). [וכן ניתן לטעון שספר משלי הנו ספר משלים, ולא ספר הלכה] וכן כתב הרב פאפו בעל הפלא יועץ, כנגד הכאה בדורותינו אלה (כלומר, אפילו בדורו; ק"ו בדורנו). וכן הרב קוק בבארו את מאמר הגמ' "טובה מרדות אחת ממאה מלקויות" כתב על היתרון שיש בהסברה והזדהות התניך מאשר חינוך על ידי מכות. וכן הרש"ר הירש כתב שחינוך בכפייה ומכות יוצר התמרדות אצל המתחנך. הרב שלמה וולבה הוסיף ודיבר אף על הנזק הפסיכיאטרי שנגרם עקב ענישה גופנית.

3 ב. הגישה הפרוגמטית מסתכלת על התוצאה בפועל הנובעת מענישה גופנית. יש איזון בין מקורות שרואים שיש היתר וצורך להכות לבין האיסור לחבול, שחל גם כלפי קטנים (רמב"ם). הזכרנו בקורס כמה וכמה סייגים: ר' משה ו' מכיר כתב על "בן חמש למקרא" שאין להכות לפני גיל זה. וכן בגמ' כתוב שלא לקבל ללימוד לפני גיל שש (ולאחר מכן ללמד אותו תורה כפי שמאביסים שור). הרי שיש הגבלת-גיל-מינימום, שלא להכות קטני-קטנים, שכן אין בהכאתם תועלת, שכן עדיין אין להם דעת להבין על מה זאת. מצד שני ישנה גם הגבלת-גיל-מקסימום – הגמ' מספרת על שפחתו של רבי שאמרה שיש לנדות (וכן נפסק להלכה) אדם שהכה את בנו הגדול, שכן האב המכה עובר על ילפני עיוור לא תתן מכשול, כהיותו מכשיל את בנו בכך שהוא יתנגד למכות. ואף יחזיר, ויעבור על איסור "מכה אביו ואמו". מהו הגיל הזה? לפי אופי הילד, ואופי הדור. הרב וילבה כתב שבדורנו זה מתחיל מוקדם וכבר אין טווח-ביניים – או שהילד קטן מידי או שהוא כבר גדול מידי...

ישנה מימרא בגמרא: כאשר תכה – תכה בארכתא דמסאנא (בשרוך הסנדל). שני סייגים נשמעים כאן: 1. לגבי התדירות – "כאשר תכה", ולא שזה מצוי כל הזמן. וכן כתב באחד הספרים, שיש זמנים לפייס, ויש זמנים להגזים. כאשר מכים כל הזמן – המכה מאבדת את האפקט החינוכי. 2. לגבי האמצעי – אמצעי עדין, שרוך. ולא חלילה אמצעי שיכול לגרום נזק גופני משמעותי (כמו מקל קשיח). האג"מ כתב שבאמצעי שיכול לגרום נזק ממש, אסור להכות אפילו באופן שאינו פוצע. מטרת הענישה – ע"פ הרמב"ם המטרה חייבת להיות חינוכית. ולא חלילה מתוך פדיקת כעסים של המחנך. כאשר הרמב"ם מדבר על האיסור לכעוס, הוא אומר שאם רוצה להטיל אימה בתוך ביתו יכעס רק כלפי חוץ – כעס הפנים. ע"פ סיפור טרגי המובא במסכת שמהות – יש איסור לאיים איום פתוח (בחינת "חכה חכה מה אני אעשה לך..."). האג"מ כתב שמעיקר הדין אפשר לאיים איום קונקרטי, אך פסק שגם זה לא טוב. (כן אפשר לעשות מראש "מחירון עונשים"). הסברה לכך היא שהפחד מפני עונש לא ידוע יכול להיות גדול מאד, ולהביא לתוצאה מוגזמת (כפי המקרה הנזכר במסכת שמחות, שהילד ל"ע התאבד). הכלל הוא "לעולם תהא שמאל דזרחה וימין מקרבת" (שמאל היא היד החלשה, וימין היא היד החזקה). צריך עוד כיווני חינוך, כאלו של קירוב, לבד מן הדחיה. השרידי אש ייעץ לשואל להסית דעתו של הנער מן העיסוק המגונה שלו – מציאת אלטרנטיבות. המכה צריכה להיות מידתית לחטא של הילד. אפשר שהענישה הגרום כאב, אך אסור שהיא תגרום נזק: האג"מ כתב שיש לשקלל תועלת מול נזק, ולפי ההקשר והאופי.

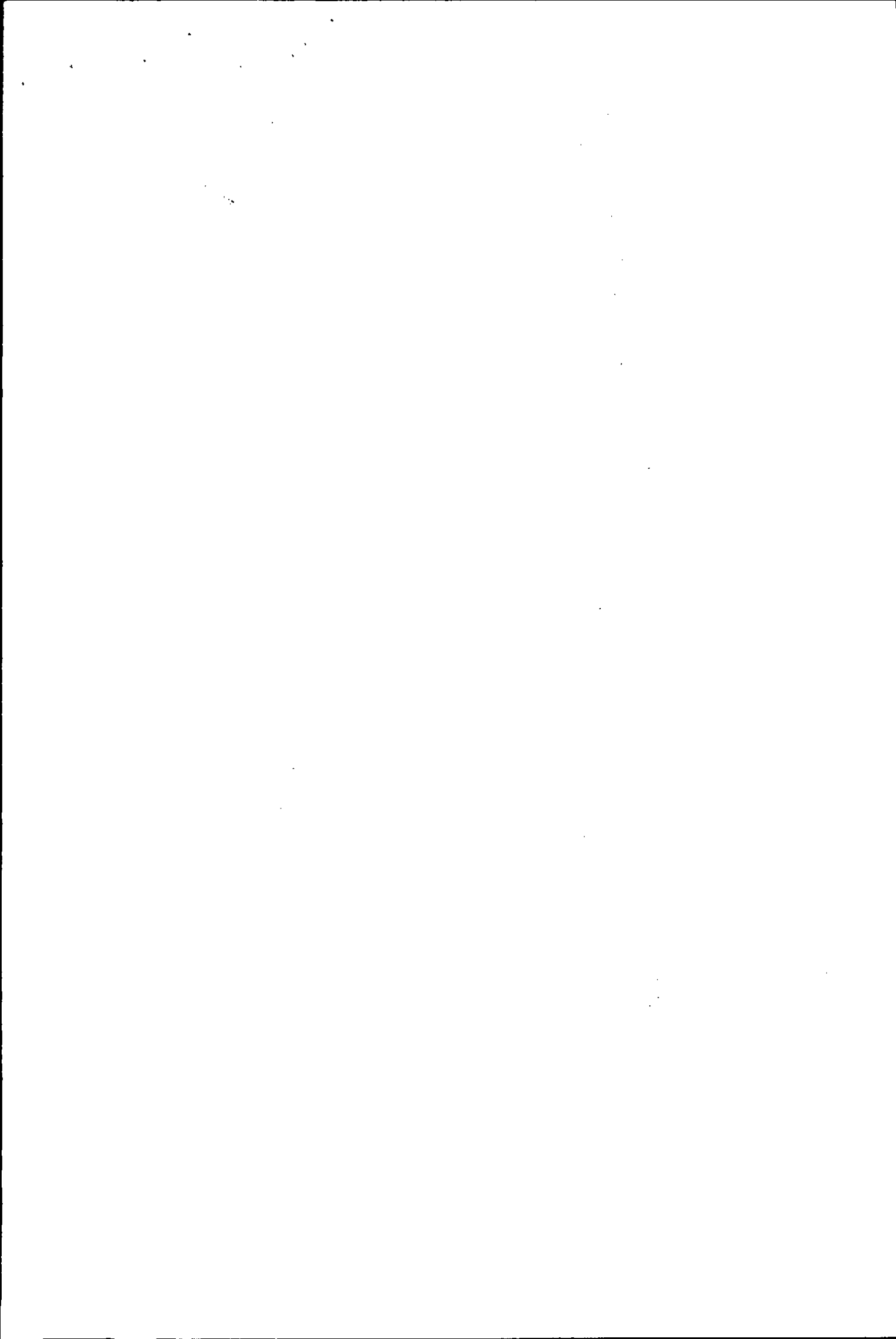
3 ג. ע"פ המאמר של דותן, ישנם כמה פרמטרים שיש לבחון כאשר רוצים להשתמש בהגנה תרבותית: 1. עבירה קלה, שלא פוגעת באחרים (הדוג' לעבירה שכזו – סמיכ קלים. בפשטות – הכאת אחרים, גם אם הם ילדים, איננה עומדת בקריטריון זה ליישום ההגנה התרבותית...). 2. המעשה נהוג ומקובל בתרבות ממנה הגיע מבצע העבירה. 3. המבצע טרם הכניס את הנורמות המקובלות בישראל. כמו כן, בבואנו ליישם את ההגנה התרבותית יכולות להיות 3 אפשרויות של

יישום: 1. פטור מאחריות פלילית בכלל. 2. הפחתת האחריות הפלילית (למשל, האשמה בהריגה במקום ברצח). 3. אחריות פלילית מלאה, אך הקלה בעונש המושת. הסברה שבהגנה התרבותית – שמירה על מגוון תרבויות, פלורליזם, וכן צדק מצד היות מבצע העבירה פועל בסוג-של תו"ל. ביקורת על ההגנה התרבותית: חוסר שוויון בפני החוק, וממילא חוסר צדק ("למה לו מותר ולי לא?"). הפסיקה בישראל בעניין ענישה גופנית עברה תהליך – מאז פס"ד ראסי, שבו חשין נתן לגיטימציה לענישה שכזו ע"פ המקובל (ועציון סייג זאת), אל המצב הנוכחי. כפי שייניש כתבה בפסק דינה על השתנות החברה והנורמות (ויש מקום לעין האם ביהמ"ש אכן מסונכרן עם הציבור בסוגייה זו...), שכיום אין עוד מקום להכאה כלל. התחדשו: חו"י: כבוד האדם, שחל גם כלפי קטנים, אמנה בדבר זכויות הילד וועדת קרפ. בוטלה ההגנה שבפי הניקין כלפי חבלה של הורה (נשארה רק הגנה כנגד עוולת כליאת שווא). פס"ד וייסמין דן במורה חרדי, שפגע בתלמידיו. (השי"ב קבע שאין מקום כיום לענישה גופנית של מורה כלפי תלמידים) השי"ב ג'ובראן לא יישם כאן הגנה תרבותית (היה מקום לכזו, שכן מדובר בתרבות-חרדית המאופיינת ומסוגרת, שבה הכאה לצורך חינוך היא נורמטיבית); הוא טען שדווקא בשל כך שמדובר בחברה שנותנת מקום לענישה גופנית יש מקום להחמיר בעונש על מנת לחנך את הציבור הזה לנורמות הפוסלות ענישה גופנית¹. בפס"ד פלוגיני סולברג דן באישה מחסידי גור שהרבתה להכות את ילדיה. היא טענה שכך חונכה, וכך הנורמה בחברה בה היא חיה. סולברג יישם כאן הגנה תרבותית באפשרות השלישית דלעיל – הפחתה בעונש (10 חודשי מאסר במקום הרבה יותר).

ככלל, אין יישום גורף של ההגנה התרבותית.

¹ בנוסף – כך כתב ג'ובראן, במקרה דנן הנזרה הגזים במכותיו והתעללויותיו גם ביחס לנהוג בחברה החרדית.

טיוטות - תא אקביקה

1 (א) ^{גמ' ב} ממצבת, איסור שב"י, ייחוס, קבועת במטה.

2 (ב) שטר - סקירה - צורה - ניגוק (א.ר.מ.)
 גמ' אונה שטרפים
 רבי - הרב טריטל, הרב
 צוקציה וצוק
 הרב דמר
 שטר 40 יומ
 הרב ישרולי
 הרב
 הרב טריטל - הרב טריטל

הרב אלישיב
 וצוק] הרב - מקרש - אקמן - מסירה

פכופ קב - דומה

דליצ'ן - אדומרטא

בית סלי - אסף יותן - מקונה

סייגט קברמליט: גיל - ר' משפ'ן מכיכ

גן - אקורא

גמ' - ס כשור

שטר רבי - אפני צוונ

הרב
 אברהם

כאשר תכה - ארמא

אלצ'ב

תפידות

שטר קות
 הסתת קעט -
 שריקי אש

אז ארונם נפיק
 איזט! - אנה

כנס הבנים - רמבם

מטרת ההבאה - רמבם

אלצ'ב

כרמ'ן

הערות המרצה

טיוטאן פאר אפטיקע

3 פראמטריס - רעגולירט א דאטע:

1. קאנגסטראקציע

2. נערוס פאררעגולירט

3. טראנסמיסיע פאררעגולירט
פאררעגולירט

אויסגעבן פאר:

1. פאררעגולירט פאררעגולירט

2. פאררעגולירט פאררעגולירט

3. פאררעגולירט פאררעגולירט

פאררעגולירט - פאררעגולירט

פאררעגולירט

פאררעגולירט - פאררעגולירט

פאררעגולירט - פאררעגולירט

פאררעגולירט

פאררעגולירט פאררעגולירט

פאררעגולירט פאררעגולירט

פאררעגולירט פאררעגולירט

פאררעגולירט פאררעגולירט

2000

פאררעגולירט

←

פאררעגולירט

מתייגת: הרב ד"ר. א'סל. א'סל.

גא' - זו מ'ג'ונה
במכת.

ג'יטה שולמית.

בני שמעוני.
סאג יוצד

הרב קוק. - סלבי מרצות.
הרב וואכה.

הערות המרצה

הערות המרצה

הערות המרצה

הערות המרצה

הערות המרצה

הערות המרצה

הערות המרצה

רשמי

טל. 03-5604070